

“ΠΟΛΥΤΡΟΠΗ ΑΡΜΟΝΙΑ” και “ΠΟΛΥΤΡΟΠΗ”
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΑΝΑΡΤΗΣΗΣ: 14-3-2025
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

A1.

αὐτός: νόμῳ

αὐτοῖς: τοιούτους ἄνδρας

A2.

1. Λ «ἔκ τε τῆς ἐμποδῶν παιδείας ταραχώδης ἢ σκέψις καὶ δῆλον οὐδὲν πότερον ἀσκεῖν δεῖ τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον ἢ τὰ τείνοντα πρὸς ἀρετὴν ἢ τὰ περιττά»

2. Λ «Ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων, οὐκ ἄδηλον»

3. Σ «Βάναυσον δ' ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἄχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων ἢ τὴν διάνοιαν»

B1.

Βασικό ζητούμενο για τον Πλάτωνα είναι η επίτευξη της αρμονικής συνύπαρξης των πολιτών και η εξασφάλιση της ευδαιμονίας μέσα στην πόλη. Στο πλαίσιο αυτό ο Πλάτων στην Πολιτεία αποδίδει στον νόμο τρεις βασικές λειτουργίες, που αποτελούν τις αναγκαίες προϋποθέσεις για την ευδαιμονία της πόλης. Οι λειτουργίες αυτές δηλώνονται με τρεις μετοχές («συναρμόττων, ποιῶν και ἐμποιῶν»).

Με το πρώτο μετοχικό σύνολο ο Πλάτωνας προβάλλει την κοινωνική λειτουργία του Νόμου, την επιδίωξη, δηλαδή, της κοινωνικής συναρμογής-συνοχής των πολιτών. Πρώτιστο μέλημα του νόμου, λοιπόν, είναι η δημιουργία των προϋποθέσεων που θα οδηγήσουν στην αρμονική συμβίωση των πολιτών. Για να επιτευχθεί αυτό, ο νόμος χρησιμοποιεί δύο μέσα : την πειθῶ και τη βία, όπως αναφέρει ο Πλάτων και σε άλλο του έργο (Νόμοι, 722b). Με την πειθῶ επιδιώκεται η εκούσια υπακοή των πολιτών στο νόμο. Ο νόμος χρησιμοποιεί, δηλαδή, λογικά επιχειρήματα, προβάλλει υγιή πρότυπα και

εκπαιδεύει τους πολίτες, ώστε να συνειδητοποιήσουν τον κοινωνικό τους ρόλο, να παραμερίσουν το προσωπικό τους συμφέρον, να συνεργαστούν με τους συμπολίτες τους και να προσφέρουν ό,τι είναι δυνατόν στο κοινωνικό σύνολο. Η μέθοδος αυτή απευθύνεται κυρίως στους πεπαιδευμένους πολίτες. Υπάρχουν, όμως, πολίτες και μέλη της κοινωνίας, οι οποίοι δεν πείθονται με τον λόγο. Σ' αυτούς ο νόμος επιβάλλεται με τη βία. Ο όρος δηλώνει εδώ τον εξαναγκασμό (ή καταναγκασμό) των πολιτών να συμμορφωθούν σε όσα ορίζει ο νόμος, με τη χρήση των ποινών, των κυρώσεων που επιβάλλονται στους απείθαρχους. Η άσκηση «βίας» δεν σημαίνει ότι ο νόμος επιβάλλεται με τρόπο τυραννικό και αυταρχικό, ούτε περιλαμβάνει μέτρα που αποσκοπούν στην εξόντωση των απείθαρχων πολιτών. Η μέθοδος αυτή απευθύνεται, κυρίως, στον «ἄπειρον παιδείας ὄχλον», στους απαίδευτους πολίτες που δεν έχουν συνειδητεί με την πειθώ και εξακολουθούν να «πολυπραγμονούν», να υπερβαίνουν τα όρια που έχουν τεθεί στη δραστηριότητά τους, και κατά συνέπεια δεν συνεισφέρουν στη συνοχή της πόλης και διαταράσσουν την κοινωνική αρμονία. Ο καταναγκασμός, όμως, μπορεί να εφαρμοσθεί και σε όσους πεπαιδευμένους δεν έχουν συμμορφωθεί με την πειθώ, ακόμα και στους άρχοντες, που δεν ζουν όπως τους επιβάλλει ο νόμος και το συμφέρον της πόλεως.

Με το δεύτερο μετοχικό σύνολο ο Σωκράτης αποδίδει στον Νόμο οικονομική λειτουργία. Ο Νόμος επιβάλλει μια από τις βασικές ιδρυτικές αρχές της ιδανικής πολιτείας, τον καταμερισμό της εργασίας. Αυτό σημαίνει ότι κάθε πολίτης, ανάλογα με την τάξη στην οποία ανήκει, υποχρεώνεται να προσφέρει στην πόλη αυτό που μπορεί να προσφέρει («τῆς ὠφελίας ἦν ἂν ἕκαστοι τὸ κοινὸν δυνατοὶ ὧσιν ὠφελεῖν»), χωρίς να υπερβαίνει τα όρια των δυνατοτήτων και ικανοτήτων του, των αρμοδιοτήτων και καθηκόντων του. Κάθε τάξη πρέπει να κινείται μέσα στα αυστηρά πλαίσια που έχουν τεθεί : οι δημιουργοί να παράγουν αγαθά και να συντηρούν τους πολίτες, οι φύλακες –επίκουροι να φρουρούν την πόλη και οι φύλακες-βασιλείς να την διοικούν. Έτσι, τις σχέσεις μεταξύ των πολιτών χαρακτηρίζει η αλληλοβοήθεια, η αλληλοπροσφορά, η συνεργασία και η αλληλεγγύη, που εξασφαλίζουν τη συνοχή της πόλης, την ομαλή συμβίωση και την κοινή ευδαιμονία.

Με το τρίτο μετοχικό σύνολο δηλώνεται η παιδαγωγική και πολιτική λειτουργία του Νόμου, ο οποίος έχει χρέος να διαπλάθει («ἐμποιῶν») «ἀγαθούς πολίτες», ικανούς και άξιους να διατηρούν τη συνοχή της πόλης («ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως»). Για να γίνει αυτό, ο Νόμος θέτει όρια και περιορισμούς στις ατομικές επιθυμίες των πολιτών, ώστε να

υποταχθούν στη λογική. Παράλληλα, καλλιεργεί την κοινωνική τους συνείδηση, προάγει την πολιτική κοινωνικοποίησή τους. Επιδιώκει, δηλαδή, να διαμορφώσει πολίτες που θα συνειδητοποιούν την προτεραιότητα του κοινού συμφέροντος έναντι του ατομικού και θα λειτουργούν υποτάσσοντας την ατομικότητα στη συλλογικότητα.

B2.

Έπειτα από την παρουσίαση των προβληματισμών σχετικά με τον χαρακτήρα, το περιεχόμενο και τους στόχους της παρεχόμενης στην εποχή του παιδείας, ο Αριστοτέλης διατυπώνει την προσωπική του θέση πάνω σε αυτά τα ζητήματα. Ο χαρακτήρας της παιδείας, κατά τον Αριστοτέλη, πρέπει να είναι κυρίως ηθοπλαστικός. Στόχος του εκπαιδευτικού συστήματος πρέπει να είναι η διαμόρφωση της προσωπικότητας, η καλλιέργεια της ψυχής, του νου και του σώματος ελευθέρων πολιτών με στόχο τα έργα της αρετής. Γι' αυτό και θεωρεί ότι οι νέοι πρέπει να μαθαίνουν όσα ταιριάζουν σε ελεύθερους ανθρώπους και όχι ευτελείς γνώσεις, οι οποίες αδρανοποιούν το σώμα και τον νου του ανθρώπου, τον καθιστούν αγροίκο, άξεστο («βάνουσον») και τον απομακρύνουν από την κατάκτηση της αρετής. Φαίνεται ότι δεν αποδοκιμάζει απολύτως καμιά διάσταση γνώσης (χρήσιμη, αναγκαία, επιστημονική και ηθοπλαστική), απορρίπτει όμως τη μονοδιαστατικότητα της παρεχόμενης γνώσης και μάλιστα της πρακτικά / επαγγελματικά προσανατολισμένης. Ο άνθρωπος που εμπορευματοποιεί την επαγγελματική του γνώση και την υποτάσσει στη θέληση των άλλων δεν ανταποκρίνεται στα κριτήρια του ιδανικού, δηλαδή σε άνθρωπο ελεύθερο και αγαθό που υπηρετεί συνειδητά την πόλη.

Παρόμοια είναι και η άποψη που εκφράζεται στο απόσπασμα από τους Νόμους του Πλάτωνα. Ο Αθηναίος διατυπώνει την άποψη ότι η παιδεία είναι εκείνη που ασκεί τον άνθρωπο από την παιδική ηλικία στην αρετή και που επιτρέπει στον άνθρωπο να γίνει ηθικά και πολιτικά ενάρετος, εφοδιάζοντάς τον με εκείνα τα γνωρίσματα που απαιτούνται για τη συγκρότηση της προσωπικότητας του σπουδαίου πολίτη. Συμφωνεί, επομένως, με τον Αριστοτέλη στον ηθοπλαστικό χαρακτήρα της παιδείας.

Επιπλέον, όπως και ο Αριστοτέλης, έτσι και ο Αθηναίος αποδοκιμάζει και θεωρεί ανελεύθερη και βάνουση οποιαδήποτε μορφή γνώσης υπηρετεί κάποια συγκεκριμένη σκοπιμότητα, όπως την απόκτηση πολιτικής δύναμης, ή τη γνώση που δεν στοχεύει στην αρετή και τη δικαιοσύνη. Γι' αυτό και θεωρεί ότι οφείλει ο καθένας να επιδιώκει σε όλη του

τη ζωή την παιδεία που κυρίαρχο στόχο έχει την καλλιέργεια της αρετής , γιατί μόνο αυτή μπορεί να συμβάλλει στη συγκρότηση μιας προσωπικότητας ολοκληρωμένης.

B3.α.

άμφισβητείται: υπάρχει διαφωνία

βάναυσον: είναι οποιοδήποτε έργο κάνει το σώμα ή την ψυχή ή το νου των ελεύθερων ανθρώπων άχρηστα για τις χρήσεις και τις πράξεις της αρετής

Προτάσεις στα νέα ελληνικά

Αποφάσισε να μιλήσει εφόσον μετά τις κατηγορίες που ακούστηκαν άρχισε να αμφισβητείται η εντιμότητά του.

Η βάναυση συμπεριφορά είναι πολλές φορές το αποτέλεσμα της βίας και της κακοποίησης στην παιδική ηλικία.

B3.β.

έπελάθου

άφηση/εφετείο/κάθετος/ενέσιμος

έλευθερίων

μετέχειν

B4.

1. Ο Πλάτωνας καταγόταν από αριστοκρατική γενιά.
2. Η συγγραφή της Πολιτείας ολοκληρώθηκε γύρω στο 374 π.Χ., μετά τον θάνατο του Σωκράτη(399 π.Χ.).
3. Ο διάλογος Πολιτεία διεξάγεται στο σπίτι του Κέφαλου.
4. Κατά τον Πλάτωνα το μέρος της ψυχής που ηγεμονεύει είναι το λογιστικόν.
5. Ο Γλαύκων στην Πολιτεία εκφράζει την άποψη ότι η δικαιοσύνη αποτελεί μια υποκριτική κοινωνική σύμβαση.

Γ1.

Άφησε λοιπόν τους γιους του να λάβουν από τις γυναίκες και τους ευνούχους αγωγή διεφθαρμένη από τη λεγόμενη ευτυχία, τη Μηδική, από όπου έγιναν τέτοιοι που ήταν φυσικό να γίνουν, αφού ανατράφηκαν με την παιδεία της μη επίπληξης. Όταν παρέλαβαν την εξουσία λοιπόν, αφού πέθανε ο Κύρος, τα παιδιά του, συνηθισμένοι στη μαλθακότητα και στην ατιμωρησία, το πρώτο που συνέβη ήταν ότι ο ένας σκότωσε τον άλλο, αγανακτώντας υπό την παρουσία ενός ίσου, και μετά από αυτό ο ίδιος τρελαμένος και από το μεθύσι και από την απαιδευσία έχασε την εξουσία από τους Μήδους και από τον επονομαζόμενο τότε ευνούχο, που περιφρόνησε τη μωρία του Καμβύση.

Γ2.

Ο Κύρος δεν πρόσφερε στα παιδιά του μία αγωγή σκληρή και ικανή να δημιουργήσει ποιμένες εξαιρετικά δυνατούς, οι οποίοι μπορούσαν να ζουν στην ύπαιθρο και να μένουν άγρυπνοι και να πολεμούν, όποτε χρειαζόταν να πολεμούν (ού παιδευομένους τέχνην σκληράν καὶ ἰκανήν ποιμένας ἀπεργάζεσθαι μάλα ἰσχυροὺς καὶ δυναμένους θυραυλεῖν καὶ ἀγρυπνεῖν καὶ εἰ στρατεύεσθαι δέοι στρατεύεσθαι). Αντίθετα, άφησε τους γιους του να λάβουν από τις γυναίκες και τους ευνούχους αγωγή (*διεφθαρμένην δὲ παιδείαν ὑπὸ τῆς λεγομένης εὐδαιμονίας τὴν Μηδικὴν περιεῖδεν ὑπὸ γυναικῶν τε καὶ εὐνούχων παιδευθέντας αὐτοῦ τοὺς υἱεῖς*), η οποία ήταν μαλθακή και κύριο γνώρισμά της ήταν η ατιμωρησία (*τροφῆ ἀνεπιπλήκτῳ τραφέντας*). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να γίνουν ανίκανοι και άνανδροι (οἷους ἦν αὐτοὺς εἰκὸς γενέσθαι) και μετα τον θάνατο του πατέρα τους να χάσουν την εξουσία.

Γ3.α.

ποιμένος ὄντος Πέρσου
πλείονας/πλείους, τραχυτέρας

Γ3.β.

έκτατο: κτάσθων/κτάσθωσαν
ήγνόει: άγνοούντων/άγνοείτωσαν

παραδώσειν: παραδοῦναι, παραδιδῶς

Γ3.γ.

ἀπέκτεινε: ἀποκτενοῖτε

Γ4.α.

παραδώσειν: τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο ρ. ἔμελλεν

ἀπεργάζεσθαι: τελικό απαρέμφατο, απαρέμφατο της αναφοράς από το επίθετο ἰκανός

γενέσθαι: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση εἰκός(ἔστι)

Η μετοχή τραφέντας είναι αιτιολογική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του απαρεμφάτου γενέσθαι, αὐτούς. Δηλώνει αιτιολογία πραγματική.

τραφέντας: ἐπεὶ (οὔτοι) ἐτράφησαν

Γ4.β.

1.α. 2.γ. 3.β. 4.α.